

Ks. bp Andrzej F. Dziuba*

Diecezja łowicka

JEZUS CHRYSZTUS – ŻYCIE I NADZIEJA NASZA

*Ja przyszedłem po to,
aby miały życie
i miały je w obfitości.*

(J 10,10)

Drogi ludu Bożego Nowego Przymierza znaczone są realną obecnością Jezusa Chrystusa w odniesieniu tak do człowieka, jak i do świata. Jest to szczególnie dar w eschatologicznych czasach historii zbawienia. Jednak rozeznanie i twórcza moc Jezusa z Nazaretu wymagają żywotności osobowych postaw człowieka, wiary oraz wspólnoty Kościoła. To ostatecznie „Odkupiciel człowieka Jezus Chrystus jest ośrodkiem wszechświata i historii”¹. On jest źródłem i fundamentem nadziei oraz jej trwania i owocności.

1. Pytania o rzeczywistość człowieka

Obserwacja życia i wizja przyszłości przepowiadania orędzia Jezusa Chrystusa pokazują niezbędność nowej ewangelizacji. Trzeba tu jednak rozpoznawać także znaki czasu, poprzez które Bóg przemawia do człowieka i świata. Należy pójść za tym, co wspiera dzieło tworzenia Królestwa Bożego, a jednocześnie przeciwstawiać się temu, co jest temu wrogie (por. J 18,36). Królestwo Chrystusowe założone i istniejące na świecie ma na celu ukazać zwycięstwo prawdy

* Ks. bp Andrzej F. Dziuba – prof. dr hab., biskup diecezjalny łowicki, profesor nauk teologicznych, kierownik Katedry Historii Teologii Moralnej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Przewodniczący Rady Naukowej Konferencji Episkopatu Polski, członek Zespołu ds. Kontaktów z Konferencją Episkopatu Francji, członek Kościelnej Komisji Konkordatowej, przewodniczący Zespołu ds. Szkolnictwa Wyższego, przewodniczący Zespołu ds. Stypendiów Naukowych i Językowych, delegat Konferencji Episkopatu Polski na Międzynarodowe Kongresy Eucharystyczne. Naczelnny kapelan Związku Polskich Kawalerów Maltańskich.

¹ Jan Paweł II, *Redemptor hominis*, Città del Vaticano 1979, nr 1.

(por. J 3,11; 14,6; 1 Tm 6,3)². Współcześnie istnieje bowiem wiele dzieł przeciwnych zbawczemu realizmowi Chrystusa zaofiarowanemu ludziom³.

Tymczasem „nowe życie”, a więc nowy sposób istnienia i postępowania moralnego, jest rezultatem wysiłku i stopniowego zwyciężania samego siebie, gdyż w człowieku, nawet usprawiedliwionym, pozostają skutki grzechu, słabości, która jest dziedziczna i przeciwstawia się działaniu Ducha Świętego. Ta słabość przejawia się przede wszystkim pychą, łudzącą człowieka co do jego możliwości i sprawiającą, że zajmuje się on tylko sobą⁴.

W rzeczywistości człowieka i świata jawi się jedno z podstawowych pytań: „Kto jest w stanie uwolnić czy wyzwolić człowieka z sił, które prowadzą ku jego śmierci?”. Chodzi o przezwyciężenie lęku i cierpienia, a nade wszystko o nadzieję i pewność życia. Można zatem słusznie pytać: „Jak jednak w latach starości stawiać czoło nieuchronnemu schyłkowi życia? Jaką postawę przyjąć w obliczu śmierci? Człowiek wierzący wie, że jego życie jest w ręku Boga: »Ty, Panie, mój los zabezpieczasz« (por. Ps 16[15],5), i godzi się przyjąć od Niego także śmierć: »taki jest wyrok wydany przez Pana na wszelkie ciało: i po co odrzucać to, co się podoba Najwyższemu?« (Syr 41,4). Człowiek nie jest panem śmierci, tak jak nie jest panem życia; w życiu i w śmierci musi zawierzyć się całkowicie »woli Najwyższego«, zamysłowi Jego miłości”⁵.

Tutaj realnie staje tylko moc zbawcza, którą dzięki Bożym łaskom proponuje Jezus Chrystus, nasz Pan i Zbawca. W tajemnicy Wcielenia słowa „prawda” i „mądrość Boża” zostały wypowiedziane raz na zawsze oraz weszły w czas i historię⁶. Jego paschalne dzieło pozostaje nadzieją i szansą pełni człowieczeństwa. Niezbędna jest tylko pełna współpraca, w całym bogactwie godności osobowej człowieka. To jednak wymaga przekraczania siebie, a zwłaszcza własnych słabości

² „On jest »prawdą«, gdyż w Jego osobie Jego uczniowie stoją przed »głębką komunią Syna z Ojcem«, przed komunią życia, jakie podziela On z Ojcem, przed Jego statusem Syna Ojca, jednym słowem: przed Jego »ściśle rozumianym synostwem Bożym«. Dlatego też On jest ich »życiem«” (R. Tremblay, *Radicati e fondati nel Figlio. Contributi per una morale di tipo filiale*, Roma 1997, s. 150).

³ „Kościół zawsze zobowiązany jest do badania znaków czasu i ich interpretowania w świetle Ewangelii, tak aby w sposób dostosowany do każdego pokolenia mógł odpowiadać na odwieczne pytania ludzi o sens życia doczesnego i przyszłego oraz ich wzajemną relację. Trzeba więc, aby świat, w którym żyjemy, a także jego często dramatyczne oczekiwania, pragnienia i założenia były poznawane i rozumiane” [*Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym „Gaudium et spes”, 4 (dalej: KDK)]*. Por. Jan Paweł II, *Pastores dabo vobis*, Città del Vaticano 1992, nr 10.

⁴ Por. Jan Paweł II, *Novo millennio ineunte*, Città del Vaticano 2001, nr 37, 52.

⁵ Tenże, *Evangelium vitae*, Città del Vaticano 1995, nr 46.

⁶ „Historia jest zatem dla Ludu Bożego drogą, którą ma on przejść w całości, aby dzięki nieustannemu działaniu Ducha Świętego ukazała się w pełni treść objawionej prawdy (por. J 16,13)” (Jan Paweł II, *Fides et ratio*, Città del Vaticano 1998, nr 11).

i grzechów w duchu wiary, nadziei i miłości (por. Rz 5,1-11)⁷. Jest to zatem nieodłącznie związane z wiarą i napełnia człowieka pokojem. Jest to pełna radości świadomość, że Bóg nas kocha i że dzięki temu uczestniczyć będziemy w pełni Bożej chwale.

Nadzieja na osiągnięcie ostatecznego odkupienia, czyli zbawienia wiecznego, opiera się nie na ludzkich wysiłkach, lecz na zbawczej woli Boga, dowiedzionej wydaniem Chrystusa na śmierć, Jego zmartwychwstaniem i zesłaniem przez Niego Ducha Świętego. Zatem „człowiek, który chce zrozumieć siebie do końca – nie wedle jakichś tylko doraźnych, częściowych, czasem powierzchownych, a nawet pozornych kryteriów i miar swojej własnej istoty – musi ze swoim niepokojem, niepewnością, a także słabością i grzesznością, ze swoim życiem i śmiercią, przybliżyć się do Chrystusa. Musi niejako w Niego wejść z sobą samym, musi sobie przyswoić, zasymilować całą rzeczywistość Wcielenia i Odkupienia, aby siebie odnaleźć”⁸.

2. Łaska zwiastunem nadziei

Wobec wielu wyzwań, jakie niesie współczesność, staje nadzieja chrześcijańska, która jednak wymaga zaufania Bogu. To zresztą jest jednym z wymiarów wiary. To właśnie „dzięki pomocy łaski Bożej i przy współpracy ludzkiej wolności zawsze pozostaje dla człowieka otwarta duchowa przestrzeń nadziei”⁹. Te odwołania dają nową wyobraźnię nadziei. Prawdziwi uczniowie Chrystusa są szczególnie otwarci na wartości odniesione do godności człowieka. Tu potrzeba mocnych świadków wiary, którzy stają z nadzieją wobec smutków, łez czy trudów ewangelizacji. W mocach Jezusa, i to zmartwychwstałego, wszystko to staje się realnym darem drogi ewangelizacyjnej obecności¹⁰.

Trzeba współcześnie być czytelnym oraz żywym nosicielem nadziei, ale tej, która oparta jest na dziełach Boga, na wierności Jego słowom, która ma ostateczny fundament w pewności zmartwychwstania Chrystusa. Dlatego mimo wszystko

⁷ Por. A.-M. Jerumanis, *Synowskie postępowanie moralne*, w: *Synowie w Synu. Teologia moralna fundamentalna*, red. R. Tremblay, S. Zamboni, Warszawa 2009, s. 208-211; J. Giblet, *L'Alleanza di Dio con gli uomini*, w: *Grandi temi biblici*, ed. J. Giblet, Alba 1968, s. 37-40; P. Grelot, *Problèmes de morale fondamentale. Un éclairage biblique*, Paris 1982, s. 31-35.

⁸ Jan Paweł II, *Redemptor hominis*, nr 10.

⁹ Tenże, *Veritatis splendor*, nr 103.

¹⁰ „Jezus jest »nowym stworzeniem« (por. Ef 4,24; Kol 3,10), [...] wzywa odkupioną ludzkość do udziału w Jego Boskim życiu. W tajemnicy Wcielenia położone zostały podwaliny antropologii, która zdolna jest przekroczyć własne ograniczenia i sprzeczności, zmierzając ku samemu Bogu, a nawet więcej – ku »przeobstwieńciu« poprzez wszczepienie w Chrystusa człowieka odkupionego, dopuszczonego do udziału w życiu trynitarnym” (Jan Paweł II, *Novo millennio ineunte*, nr 23).

„możemy więc mieć nadzieję na chwałę nieba, obiecaną przez Boga tym, którzy Go miłują i czynią Jego wolę. We wszelkich okolicznościach każdy powinien mieć nadzieję, że z łaską Bożą »wytrwa do końca« i otrzyma radość nieba jako nagrodę wieczną Boga za dobre uczynki spełnione z pomocą łaski Chrystusa”¹¹.

Ten eschatologiczny dar pozostanie na zawsze skuteczny oraz owocny. Pełne zwycięstwo Chrystusa nad grzechem i śmiercią jest orędnem i źródłem całej ewangelizacji. Jest gwarantem rozwoju oraz pełni człowieczeństwa¹². W Chrystusie człowieczeństwo osiąga swój najwyższy stopień istnienia. I jest to „decydujące wydarzenie we wszechświecie, wydarzenie, które odnawia stworzenie, przywracając wszechświatowi i człowiekowi Jego początkową chwałę Bożą. Człowiek zaś realizuje się w sposób prawdziwy, kiedy uczestniczy w życiu Boga”¹³.

Dlatego niezbędne jest bycie człowiekiem wiary, który ufnie odnosi się do Bożych obietnic, a zatem ma spokój i pewność spojrzenia ku przyszłości, choć nie jest mu obojętna i realna teraźniejszość. Chrześcijanin, który wie o swojej łączności z Panem i uświadamia sobie wezwanie do osobistego naśladowania Go, wezwanie pochodzące od Tego, „który mnie umiłował i wydał samego siebie za mnie” (Ga 2,20; por. Ef 5,25; Rz 14,8), będzie się uczył miłości i z nią będzie podążał za Panem¹⁴. Ostatecznie tylko Bóg, przepełniony miłością, prowadzi historię, a miłość prawdziwa jest zawsze pewna i godna zaufania. Kto jest kochany, ma nadzieję ku przyszłości, ponieważ wie, że miłość nie zna ograniczeń czasu. Jest ona jednym z darów poza- i ponadczasowych.

¹¹ Katechizm Kościoła Katolickiego (dalej: KKK), 1821.

¹² „Zadanie czekające was w najbliższych dniach jest trudne, ale podejmujecie je pod znakiem nadziei, której źródłem jest zmartwychwstały Chrystus. Wasza misja polega na głoszeniu nadziei, o której mówi apostoł Piotr (por. 1 P 3,15): nadziei opartej na Bożych obietnicach i na wierności Jego słowu, nadziei, której niewzruszonym pewnikiem jest zmartwychwstanie Chrystusa, Jego ostateczne zwycięstwo nad grzechem i śmiercią – pierwsze orędzie i korzeń wszelkiej ewangelizacji, podstawa postępu człowieka, początek każdej autentycznej kultury chrześcijańskiej, która może być tylko kulturą zmartwychwstania i życia, ożywianą tchnieniem Ducha Pięćdziesiątnicy” (Jan Paweł II, Przemówienie *Nowa ewangelizacja, postępek człowieka, kultura chrześcijańska*. (otwarcie obrad IV Konferencji Ogólnej Episkopatu Ameryki Łacińskiej, 12.10.1992), „L'Osservatore Romano” 1992, nr 12, s. 25).

¹³ *Jezus Chrystus, jedyny Zbawiciel świata, wczoraj, dziś i na wieki. Oficjalny dokument Papieskiego Komitetu Obchodów Wielkiego Jubileuszu Roku 2000*, Katowice 1997, s. 40.

¹⁴ Por. R. Tremblay, *Voi, luce del mondo... La vita morale dei Cristiani: Dio fra gli uomini*, Bologna 2003, s. 79-96; Por. G. von Rad, *Teologia Starego Testamentu*, Warszawa 1986, s. 562; W. Thussing, *Per Christum in Deum. Studien zum Verhältnis von Christozentrik und Theozentrik in den paulinischen Hauptbriefen*, Münster 1965, s. 61-114; J. Nagórny, *Miejsce Prawa w Nowym Przymierzu w paranezie św. Pawła*, „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 30:1983, z. 3, s. 45-48.

3. Jezus pełnią obietnic mesjańskich

Bóg m.in. w różnych historycznych momentach pokazał ludziom, że można w Nim mieć pełne zaufanie (por. Hbr 10,23-24). Wiara, nadzieja i miłość rozwijają się i spełniają swoje zadanie szczególnie w zgromadzeniu eucharystycznym, bo tam jest najlepsza okazja do ujawnienia miłości wzajemnej i umacniania wiary i miłości. Przecież „tak bowiem Bóg umiłował świat, że Syna swego Jednorodzonego dał, aby każdy, kto w niego wierzy, nie zginął, ale miał życie wieczne” (J 3,16)¹⁵. Ostatecznie motywem zbawczego działania Bożego w Chrystusie jest Jego miłość do ludzi i świata. Można w Nim widzieć fundament oraz gwaranta swych dróg życia¹⁶.

Szczytem tego dzieła jest dar Jezusa Chrystusa: „W tym objawiła się miłość Boga ku nam, że zesłał Syna swego Jednorodzonego na świat, abyśmy życie mieli dzięki Niemu” (1 J 4,9-10). Bóg objawia swą miłość w sposób szczególny w posłaniu Jednorodzonego Syna, który umarł na krzyżu, aby przebłagać Boga za nasze grzechy, ku zbawieniu ludzi i świata. Oddanie własnego Syna za nas to największe dzieło miłości Boga. W ten sposób Bóg uprzedził nas swą miłością. On też jest źródłem miłości bliźniego (por. J 3,16)¹⁷.

Owocne wejście Jezusa w historię pozostanie już na zawsze znamię nowości czasów mesjańskich. „Historia jest zatem dla Ludu Bożego drogą, którą ma on przejść w całości, aby dzięki nieustannemu działaniu Ducha Świętego ukazała się w pełni treść objawionej prawdy (por. J 16,13)”¹⁸. Na koniec doprowadzi ona do pełnej prawdy, czyli do Chrystusa. Duch Święty wspierał będzie także cały Kościół, do którego posłannictwa należy wyjaśnianie nauki Chrystusa pod Jego kierunkiem. Trudno odtąd spodziewać się większego daru ofiarowanego przez Stwórcę człowiekowi, a w nim i światu.

Wraz z wejściem Chrystusa w świat Ojciec powiedział ludzkości ostateczne „tak” (por. 2 Kor 1,20), które zapewnia wszystkim nieodwołalną propozycję zbawienia. Chrystus uosabiał prawdomówność nie tylko ze względu na osobistą wierność prawdzie, lecz także dlatego, że w Nim okazały się prawdą wszystkie

¹⁵ Por. F. Maceri, *Parlare di libertà con i non credenti a partire dal Figlio, che è libero e libera*, „Theologica and Historica” 11:2002, s. 283-297; R. Tremblay, *Radicati e fondati nel Figlio. Contributi per una morale di tipo filiale*, s. 151-154.

¹⁶ „Potrzeba znalezienia fundamentu, na którym można zbudować życie osobiste i społeczne, daje się szczególnie mocno odczuć zwłaszcza wówczas, gdy człowiek przekonuje się, jak niepełne są propozycje, które rzeczywistość doraźną i przemijającą wynoszą do rangi wartości, budząc fałszywe nadzieje na odkrycie prawdziwego sensu istnienia” (Jan Paweł II, *Fides et ratio*, nr 6).

¹⁷ Por. R. Tremblay, *L'innalzamento del Figlio, fulcro della vita morale*, Roma 2001, s. 41-43, 151-160; H.U. von Balthasar, *Teodrammatica*, vol. 5: *L'ultimo atto*, Milano 1986, s. 238-243.

¹⁸ Jan Paweł II, *Fides et ratio*, nr 11.

obietnice Boga dane ongiś Izraelowi, a przez ten naród – całej ludzkości. Narodzenie Jezusa jest zapoczątkowaniem Ewangelii, dobrej nowiny, a więc szansy nowości życia.

Wszystko to, co powiedział i uczynił Jezus z Nazaretu, było świadectwem, które zapoczątkowywało oczekiwany rok łaski od Pana (por. Łk 4,19; Iz 61,1-2; 58,6). To był początek spełniania się licznych prorockich zapowiedzi, a jednocześnie nadziei Starego Przymierza. Tej prawdomówności i wierności Boga Kościół – jak w czasach Pawła, tak po dzień dzisiejszy – składa hołd swoim „tak” uroczystie wypowiedzanym w formie liturgicznego „Amen”, którym kończy się wszystkie modlitwy zanoszone do Boga przez Jezusa Chrystusa (por. Rz 1,8; 1 P 4,11; Jud 25).

Jezus Chrystus jako jedyny sumuje sam w sobie wszystkie dzieła mesjańskie, gdy ogłasza zbawienie, zwłaszcza wobec wszystkich grzeszników. „Idźcie i oznajmijcie Janowi to, co słyszycie i na co patrzycie; niewidomi wzrok odzyskują, chłomi chodzą, trędowaci doznają oczyszczenia, głusi słyszą, umarli zmartwychwstają, ubogim głosi się Ewangelię” (Mt 11,4-5). To jest już realizm znamion Nowego Przymierza, znaczonego dziełami łask w Chrystusie. Jezus daje do zrozumienia, że w Nim właśnie spełniają się proroctwa mesjańskie (Iz 29,18-19; 35,5-6). Tak więc same czyny Jezusa są odpowiedzią na pytania uczniów Jana. Każdy nieuprzedzony może się przekonać, że Jezus jest prawdziwym Mesjaszem. Stąd zapewne okrzyk: „Błogosławiony jest ten, kto we Mnie nie zwątpi” (Mt 11,6)¹⁹. Ponieważ „nowe życie” jest w swej istocie uczestnictwem w miłości Bożej, odpowiedź człowieka musi być także w swej istocie aktem miłości, całkowitym darem z siebie samego, który nie jest już darem tylko ludzkim, lecz jest uświęcony przez miłość Boga wychodzącą mu naprzeciw²⁰.

4. Jezus nowością życia

Tematem centralnym nauczania Jezusa jest nadejście Królestwa Bożego, które zostaje darmo zaofiarowane ku zbawieniu wobec wszystkich. Szczególnie ma ono jednak odniesienie do biednych, maluczkich i grzeszników. Dziełom tym towarzyszyły zbawcze zapowiedzi znaczone cudami, ale uwarunkowanymi wyzwoleniem ludzi od największej niewoli, jaką jest grzech, która przeszkadza w spełnianiu powołania do synostwa Bożego (por. Ga 4,5; Rz 9,4)²¹. To przecież

¹⁹ Por. S. Lyonnet, *La carità: pienezza della legge secondo San Paolo*, Roma 1971, s. 35-37; S. Sabugal, *La embajada mesiánica del Bautista (Mt 11,2-6 = Lc 7,18-23)*, „Augustinianum”, vol. 13:1973, s. 215-278; 14:1974, s. 5-39; G. Helewa, *Il mistero dell'alleanza divina. Teologia e spiritualità biblica*, Roma 1970, s. 74-75, 77-79; S. Lyonnet, *Il Nuovo Testamento alla luce dello'Antico*, Brescia 1972, s. 110-113.

²⁰ Por. Jan Paweł II, *Redemptor hominis*, nr 21.

²¹ Por. E. Bosetti, *Il Figlio e i figli di Dio. Etica filiale del Nuovo Testamento*, „Rivista di teologia morale” 36:2004, s. 236-245; R. Penna, *L'apostolo Paolo. Studi di esegesi e teologia*, Cinisello

wszczepienie w Chrystusa i włączenie w Jego Ciało Mistyczne – Kościół. To także szansa uwolnienia od wszelkiego zniewolenia²². „Przybrane synostwo” jest z jednej strony aktem niesłyszanej dobroci Boga, a z drugiej – naszym udziałem pośrednim w jedynym, a bezpośrednim, współnaturalnym, synostwie Jezusa Chrystusa względem Boga Ojca.

Centralnym znamieniem i fundamentem wiary oraz ufnej nadziei chrześcijańskiej jest misterium paschalne, nowotestamentalne przejście Mistrza z Nazaretu. To szczególny znak Jego owocnej miłości i życia ochrzczonych, ale także wiary i nadziei zaproponowanych innym. Chrześcijanin, będąc uczestnikiem posłannictwa Chrystusa, który jest „drogą, prawdą i życiem” (J 14,6), odpowiada za nowy sposób istnienia, jakiego poszukuje, jaki kocha, ukazuje i przybliża swemu sercu oraz sercu swego bliźniego w „całej jego zbawczej mocy, w jego wspaniałości, w całej głębi i prostocie”²³.

Jezus Chrystus – jedyny pośrednik jako Bóg-Człowiek – ukazuje nam rzeczywistość Ojca (por. J 1,14; 4,23; 8,31; 18,37) i przekazuje życie Ojca (por. J 1,4; 5,19; 17,3)²⁴. Jezus jest drogą przede wszystkim przez swoją naukę, bo jej przestrzeganie prowadzi do Ojca. Jest drogą w tym znaczeniu, że wiara w Niego prowadzi do Boga. Jest drogą dla wszystkich, ponieważ wierząc w Niego i żyjąc według Jego prawa, wszyscy ludzie mogą dojść do zbawienia, czyli życia wiecznego. Jest drogą wyłączną, czyli prawdziwą, poza którą nie ma innego sposobu dojścia do zbawienia.

W śmierci i zmartwychwstaniu Chrystusa Bóg Ojciec ukazuje ludziom, że miłość zwycięża wszystko, aż do zwycięstwa nad grzechem i śmiercią (por. 2 Tm 1,10)²⁵. Można zatem stwierdzić, że Jezus Chrystus to uosobione objawienie odwiecznej dobroci Boga względem człowieka. Termin „Zbawiciel”

Balsamo 1991, s. 653–654; S. Legasse, *L'Épître de Paul aux Galates*, Paris 2000, s. 293–298; M. Bordoni, *La cristologia nell'orizzonte dello Spirito*, Brescia 1995, s. 60–63; R. Tremblay, *La primauté immédiate de Jésus le Christ sur l'être de l'homme appelé à agir moralement dans le monde*, „Studia Moralia” 22:1985, s. 213–216.

²² „Wyzwalając niektórych ludzi od ziemskich cierpień: głodu, niesprawiedliwości, choroby i śmierci, Jezus wypełnił znaki mesjańskie. Nie przyszedł On jednak po to, by usunąć wszelkie cierpienia na ziemi, ale by wyzwolić ludzi od największej niewoli – niewoli grzechu, która przeszkadza ich powołaniu do synostwa Bożego i powoduje wszystkie inne ludzkie zniewolenia” (KKK 549).

²³ Jan Paweł II, *Redemptor hominis*, nr 19.

²⁴ Por. R. Schnackenburg, *Il Vangelo di Giovanni*, vol. 1, Brescia 1973, s. 335–339; A. Chendi, *Chwalebny krzyż, objawienie Boga, który jest Miłością*, w: *Synowie w Synu. Teologia moralna fundamentalna*, s. 122–126; R. Tremblay, *Radicati e fondati nel Figlio. Contributi per una morale di tipo filiale*, s. 150–155.

²⁵ „Qui mortem nostrum moriendo destruxit et vitam resurgendo reperavit”. Por. D. Capone, *L'uomo e persona in Cristo. Introduzione antropologica alla teologia morale*, Bologna 1973, s. 21–24.

wskazuje na soterijną wartość życia, śmierci i zmartwychwstania Jezusa. Jego zbawcze dzieło to pełny i absolutny triumf życia nad śmiercią. Każdy chrześcijanin ma dostęp do tego życia, pamiętając, że Ewangelia „jest mocą Bożą ku zbawieniu dla każdego, najpierw dla Żyda, potem dla Greka” (Rz 1,16)²⁶. „Jezus jest prawdziwą nowością przerastającą oczekiwania ludzi, a pozostanie nią na zawsze, przez wszystkie kolejne epoki dziejów. Wcielenie Syna Bożego oraz zbawienie, jakiego dokonał przez swoją śmierć i zmartwychwstanie, są zatem właściwym kryterium oceny rzeczywistości doczesnej i wszelkich zamysłów, które mają zapewnić człowiekowi życie coraz bardziej ludzkie”²⁷.

Ewangeliczne orędzie uczy, że kto wierzy w Pana, ostatecznie nie może ulec przemianie ku złu, ale ma nadzieję życia (por. Łk 16,19-31)²⁸. Dlatego „Kościół pokłada również ufność w człowieku, mimo że zna niegodziwość, do jakiej jest on zdolny, albowiem wie dobrze, że [...] istnieją w osobie ludzkiej wystarczające przymioty i energie, istnieje podstawowa »dobroć« (por. Rz 1,31), gdyż jest ona obrazem Stwórcy, jest poddana zbawczemu wpływowi Chrystusa, który »zjednoczył się jakoś z każdym człowiekiem«... Nie ma zatem podstaw do rozpacz, do pesymizmu ani do bierności”²⁹.

5. Uniwersalizm darów zmartwychwstania

Bóg, który w Starym Testamencie objawiał się jako Stwórca i Dawca życia (por. Rdz 2,7; Wj 37,14)³⁰, właśnie w Chrystusie ukazuje się ludziom jako Bóg zmartwychwstały. Bóg użycza człowiekowi czegoś z siebie samego (por. Rdz 1,26); czyni go istotą ożywioną specjalnym tchnieniem życiowym, wyróżniając go tym

²⁶ Por. J. Laffitte, *Reazione*, w: *L'antropologia della teologia morale secondo l'enciclica „Veritatis splendor”*. Atti del Simposio promosso dalla Congregazione per la dottrina della fede (Roma, settembre 2003), ed. R. Tremblay, L.F. Ladaria, A. Rodriguez Luno, Città del Vaticano 2006, s. 82-87; J. Kudasiewicz, *Rola charyzmatów w Kościele pierwotnym w świetle listów św. Pawła*, w: *Materiały pomocnicze do wykładów z biblistyki*, t. 4, Lublin 1979, s. 97-112; R. Tremblay, *L'innalzamento del Figlio, fulcro della vita morale*, s. 52-54.

²⁷ Jan Paweł II, *Incarnationis misterium. Bulla ogłaszająca Wielki Jubileusz Roku 2000*, Città del Vaticano 1999, nr 1.

²⁸ „Sprawiedliwość śmierci zostaje wymierzona za cenę śmierci Tego, który był bez grzechu i który jeden mógł – przez swoją śmierć – zadać śmierć śmierci (por. 1 Kor 15,54n). W ten sposób krzyż Chrystusa, w którym Syn, Współistotny Ojcu, oddaje pełną sprawiedliwość samemu Bogu, jest równocześnie radykalnym objawieniem miłosierdzia, czyli miłości wychodzącej na spotkanie tego, co stanowi sam korzeń zła w dziejach człowieka: na spotkanie grzechu i śmierci” (Jan Paweł II, *Dives in misericordia*, Città del Vaticano 1980, nr 8).

²⁹ Jan Paweł II, *Sollicitudo rei socialis*, nr 47.

³⁰ „Życie człowieka pochodzi od Boga, jest Jego darem, Jego obrazem i odbiciem, udziałem w Jego ożywczym tchnieniu. Dlatego Bóg jest jedynym Panem tego życia: człowiek nie może nim rozporządzać” (Jan Paweł II, *Evangelium vitae*, nr 39).

samym spośród innego stworzenia, przede wszystkim zwierząt. Ojciec objawił jednak przyszłość dopiero w mocach zmartwychwstałego Chrystusa. W perspektywie teologicznej „śmierć jest czymś całkowicie innym niż doświadczenie beznadziejności: jest bramą istnienia otwartą na wieczność, a dla przeżywających ją w Chrystusie – uczestnictwem w Jego tajemnicy śmierci i zmartwychwstania”³¹.

W Chrystusie człowiek wiary uczestniczy w Jego życiu, które zwycięża śmierć, ale jeśli przyjmuje on jednocześnie Go jako Zbawiciela, znajdzie on swe spełnienie w ostatecznym zmartwychwstaniu: „Kto wierzy w Syna, ma życie wieczne” (J 3,36)³². To wskazanie na osobę i zbawczą rolę Jezusa Chrystusa wykluczającą wszelkie formy samoodkupienia czy wyzwolenia gnostyckiego. Jezus i łączność z Nim są nie tylko drogowskazem i gwarancją zbawienia, ale czynnikiem wprowadzającym definitywny podział między darem życia wiecznego a faktem gniewu Bożego czy odrzuceniem. A w innym miejscu: „Ja przyszedłem po to, aby [owce] miały życie i miały je w obfitości” (J 10,10)³³. Dlatego też „śmierć może być źródłem życia i miłości”³⁴.

Jezus, dobry pasterz, przyszedł po to, aby ludzie mieli życie duchowe, nadprzyrodzone w doczesności, a po śmierci to samo życie w stopniu doskonałym. Chodzi zatem o życie wieczne, którego Jezus udziela (por. J 3,16.36; 5,40; 6,33; 20,31) z wielką hojnością (por. Ap 7,17; Mt 25,29; Łk 6,38). To w Nim całkowicie spełnia się prawda dobrego pasterza i to On również przekazuje niektórym ludziom funkcje duszpasterskie w Kościele. W gorliwości tego zaangażowania u kresu ziemskiego pielgrzymowania „otrzyma się niewiednący wieniec chwały od Arcypasterza, który się objawi” (1 P 5,3-4)³⁵.

To Jezus Chrystus jest centralnym wyrazem wiary i nadziei chrześcijańskiej. Wiara w Niego związana jest ze stwierdzeniem: „Ja jestem zmartwychwstaniem i życiem. Kto we Mnie wierzy, choćby i umarł, żyć będzie. Każdy, kto żyje i wierzy

³¹ Jan Paweł II, *Evangelium vitae*, nr 97.

³² Por. Ch.H. Dodd, *The Interpretation of the Fourth Gospel*, London 1953, s. 145–149; R. Schnackenburg, *Das Johannesevangelium*, vol. 1, Freiburg 1965, s. 104–107; A. Feuillet, *Le mystère et l'amour divin dans la théologie johannique*, Paris 1972, s. 29–32, 41–69.

³³ Por. R. Tremblay, „*Ma io vi dico...*”. *L'agire eccellente, specifico della morale cristiana*, Bologna 2005, s. 32–40; C.I. Gonzalez, *Cristologia. Tu sei la nostra salvezza*, Casale Monferrato 1988, s. 19–24; A. Feuillet, *Les grandes lignes de la doctrine du Quatrième Évangile*, w: *Où en sont les études bibliques. Les grands problèmes actuels de l'exégèse*, sous la dir. de J.J. Weber et J. Schmitt, Paris 1967, s. 167–174.

³⁴ Jan Paweł II, *Fides et ratio*, nr 23.

³⁵ Por. KKK 1717; R. Tremblay, *L'innalzamento del Figlio, fulcro della vita morale*, s. 41–44; D. Mollat, *Chwała*, w: *Słownik Teologii Biblijnej*, red. X. Léon-Dufour, Poznań 1994, s. 138; J. Gnilka, *Il Vangelo di Matteo*, vol. 2, Brescia 1991, s. 531–554; J.-F. Collange, *De Jésus à Paul : L'éthique du Nouveau Testament*, Genève 1980, s. 234–240; P. Rémy, *Foi chrétienne et morale*, Paris 1973, s. 49–61; V.K. Agbanou, *Le discours eschatologique de Matthieu 24–25 : tradition et rédaction*, Paris 1983, s. 168–173.

we Mnie, nie umrze na wieki” (J 11,25-26). Wierzący zawsze triumfował nad śmiercią, a wskrzeszenie Łazarza jest znakiem tego zwycięstwa (por. J 11,1-43). Rzeczywistość śmierci, tak bardzo realna dla Łazarza, nie oznacza niebezpieczeństwa dla właściwego życia – wiecznego, bowiem przez wiarę w Jezusa wszedł on nieodwołalnie w jego sferę. Chrześcijanin należy w życiu i śmierci do Jezusa Chrystusa (por. Rz 14,7-8), w którym jedynie jest prawdziwe życie (por. J 1,4); w tym znaczeniu życie i śmierć jako zjawiska naturalne nabierają sensu relatywnego, gdy tymczasem życie i śmierć wieczna mają charakter definitywny, absolutny i nieodwracalny (por. 1 J 3,14)³⁶.

Podstawowym orędem Ewangelii jest zwiastowanie radosnego faktu, że Jezus Chrystus, Syn Boży, stał się człowiekiem, umarł i zmartwychwstał dla wszystkich ludzi w darze łaski i znaku miłosierdzia Bożego. W Nim całość dzieła ożywiała posłuszna miłość ku Ojcu, a w Nim i ku ludziom (por. Mt 26,36-46). Uniwersalizm zbawczy wskazuje, że „każdy bez wyjątku” jest odkupiony, gdyż z „każdym bez wyjątku” Chrystus jest zjednoczony³⁷. Można stwierdzić, że ów uniwersalizm jest „nowym życiem zmartwychwstania”³⁸.

6. Odnawianie świata w Jezusie Chrystusie

Nadzieja chrześcijańska jest nie pasywnym oczekiwaniem lepszej przyszłości, ale głoszeniem aktywności i świadomością, że tylko przez krzyż można dotrzeć do światłości znaczonej zmartwychwstaniem. Nadzieja chrześcijańska wymaga codziennej wierności posłuszeństwu Bogu, w służbie bliźnim. Winna to być wierność nacechowana ofiarą i hojnością – zwłaszcza w nieustannym nawróceniu serca. To jest droga ugruntowująca nadzieję i wynosząca zbawczo krzyż do roli jedynej i skutecznej nadziei (por. 1 Kor 1,18).

Drogi zbawcze Boga są niezrozumiałe w świetle systemów filozoficznych stworzonych przez ludzi, a „nauka krzyża” wydaje się – z ich perspektywy – nieprawdopodobna i zbyt naiwna. Z tych względów wielu ją odrzuca, przekreślając w ten sposób możliwość swojego zbawienia. Przyjęcie „nauki o krzyżu” jest jedyną drogą do zbawienia, a wprowadzenie jej w życie wzbogaca człowieka w moce zbawcze, które pomagają osiągnąć zbawienie (por. 1 Kor 1,17-31)³⁹.

³⁶ Por. F.-X. Durrwell, *Il Padre. Dio nel suo mistero*, Roma 1998, s. 195-201; J.M. Casabo Suque, *La teologia moral en San Juan*, Madrid 1970, s. 83-106, 133-159; K. Romaniuk, „Ja jestem zmartwychwstaniem” (J 11,25), „Concilium” 6:1970, z. 2, s. 229; J. Blank, *Krisis. Untersuchungen zur johanneischen Christologie und Eschatologie*, Freiburg 1964, s. 134-136; G. Segalla, *L'esperienza cristiana in Giovanni*, „Studia Patavina” 18:1971, s. 334-338.

³⁷ Por. Jan Paweł II, *Redemptor hominis*, nr 14.

³⁸ Tenże, *Vita consecrata*, Città del Vaticano 1967, nr 23.

³⁹ Por. R. Tremblay, *L'innalzamento del Figlio, fulcro della vita morale*, 37-53; K.H. Schelkle, *Eschatologie des Paulus*, w: *Mysterium Salutis*, Vol. 5, Zurich 1976, s. 753-756; H. Langhammer, *Etyka Nowego Testamentu*, Wrocław 1985, s. 164-166.

Dzieło Chrystusa ukazuje się jako zwycięstwo nad złem pozwalające człowiekowi przejść ze stanu poniżenia i grzechu do „nowego życia” przybranego dziecka Bożego, do odnowienia w swojej istotnej głębi zasadniczego powołania człowieka⁴⁰. Istotą tego orędzia jest fakt, że to „nowe życie”, do którego wszyscy ludzie są powołani, jest życiem nie tylko człowieka zdanego na własne możliwości i podległego ograniczeniom, ale że jest ono życiem Bożym, życiem miłości i niepodzielnej radości, przyobiecany człowiekowi od początku, ale utraconym przez grzech, a odnowionym przez Chrystusa⁴¹.

Prawdziwie wierzący jest zawsze twórczym odnowicielem świata, ponieważ działalność wynikająca z nadziei nie pozwala mu zatracić ostatecznego celu, a jednocześnie udziela mocy i sił ku codzienności ziemskiego pielgrzymowania. „Prawda, która pozwala nam poznać Objawienie, nie jest dojrzałym owocem ani najwyższym osiągnięciem myśli wypracowanej przez rozum. Jawi się raczej jako bezinteresowny dar, pobudza do myślenia i domaga się, aby przyjąć ją jako wyraz miłości. Ta objawiona prawda jest wpisana w nasze dzieje zapowiedzią owej ostatecznej i doskonałej wizji, jakiej Bóg zamierza udzielić tym, którzy w Niego wierzą lub poszukują Go szczerym sercem”⁴². To są właśnie dary ku przemianie otaczającej i czasowej rzeczywistości, aby uczynić ją bliższą i zgodną z Bożymi planami. Nic nie jest z tego wyłączone, przemiana winna bowiem obejmować całego człowieka zarówno w bogactwie jego samego, jak i w jego różnorodnej działalności⁴³.

To nawrócenie, z prawdziwą przemianą moralną, jest połączeniem dwóch czynników. Z jednej strony jest to łaska Boża wychodząca naprzeciw człowiekowi, aby mu przynieść Boski dynamizm, konieczny ze względu na darmowy charakter tego powołania. Z drugiej strony jest to wysiłek człowieka, aby w sposób wolny i wspaniałomyślny dać odpowiedź na to wezwanie do naprawy poprzedniego życia (przemiana starego człowieka w nowego) i stopniowego tworzenia struktury etycznej określonej przez praktykowanie cnót⁴⁴.

⁴⁰ Por. Jan Paweł II, *Redemptor hominis*, nr 13.

⁴¹ Por. tenże, Homilia: *Podstawowy problem ludzkiego życia – zbawienie* (Lizbona 14.05.1982), „L'Osservatore Romano” 3:1982, nr 5, s. 13.

⁴² Tenże, *Fides et ratio*, nr 15.

⁴³ „W tej eschatologicznej perspektywie zadaniem wierzących będzie ponowne odkrycie teologicznej cnoty nadziei, o której »już przedtem usłyszeli dzięki głoszeniu prawdy – Ewangelii« (por. Kol 1,5). Fundamentalna postawa nadziei z jednej strony nie pozwala chrześcijaninowi stracić z oczu ostatecznego celu, który nadaje sens i wartość całej jego egzystencji, z drugiej zaś – dostarcza mu trwałych i głębokich uzasadnień dla codziennego wysiłku przekształcania rzeczywistości zgodnie z Bożym zamysłem” (Jan Paweł II, *Tertio millennio adveniente*, Città del Vaticano 1994, nr 46).

⁴⁴ Por. Jan Paweł II, *Novo millennio ineunte*, nr 30–31, 46.

7. Kultura życia – nadzieja

Współczesne „znaki czasu” wskazują: „Ten obraz pełen światła i cieni powinien nam w pełni uświadomić, że stoimy wobec nadludzkiego, dramatycznego zmagania między złem i dobrem, między śmiercią i życiem, między »kulturą śmierci« i »kulturą życia«. Jesteśmy nie tylko świadkami, ale nieuchronnie zostajemy wciągnięci w tę walkę: wszyscy w niej uczestniczymy i stąd nie możemy uchylić się od obowiązku »bezwartunkowego opowiedzenia się po stronie życia«”⁴⁵.

Wobec bardzo zróżnicowanych przejawów kultury śmierci⁴⁶, która obecnie daje o sobie znać szczególnie wyraźnie, orędzie wiary w Jezusa Chrystusa, w Jego śmierć i zmartwychwstanie jest wyjątkowym wyzwaniem dla człowieka wiary. „Zjednoczenie Chrystusa z człowiekiem samo w sobie jest tajemnicą, w której rodzi się »nowy człowiek« powołany do uczestnictwa w Bożym życiu (...). Zjednoczenie Chrystusa z człowiekiem jest mocą i źródłem mocy wedle tego, co tak zwięźle wypowiedział w Prologu swej Ewangelii św. Jan: »Wszystkim tym, którzy Je przyjęli, dało moc, aby się stali synami Bożymi« (J 1,12)”⁴⁷.

Człowiek staje się dzieckiem Bożym tylko przez obdarowanie łaską. W ziemskim pielgrzymowaniu droga do dzieciństwa Bożego prowadzi poprzez wiarę w Syna Bożego (por. J 3,12; Mt 5,9; Rz 8,14; 1 J 2,4). Dar ten zakłada narodzenie się „z Boga” (J 1,13) lub „z góry”, za sprawą Ducha Świętego, szczególnego pierwiastka życia nadprzyrodzonego w człowieku (por. 1 J 3,9)⁴⁸. Każdy wierzący otrzymuje Go już w eschatologicznej teraźniejszości z chwilą wyzwolenia przez wiarę ze sfery świata, zdążając wśród walki (por. 1 J 5,18) ku pełni chwały i zmartwychwstania w dniu ostatecznym (por. J 5,29; 6,39.44.54; 12,31)⁴⁹.

W tym procesie szczególnie istotna jest kategoria transcendencji: „Możliwe staje się [...] narodzenie »nowego stworzenia«, ubogacone jednocześnie wartościami ludzkimi i Boskimi: oto »nowy człowiek« podniesiony do wymiaru

⁴⁵ Tenże, *Evangelium vitae*, nr 28. Por. tamże, nr 50.

⁴⁶ Por. KDK 27; Jan Paweł II, *Evangelium vitae*, nr 3, 13-16, 19, 21-22, 24.

⁴⁷ Jan Paweł II, *Redemptor hominis*, nr 18.

⁴⁸ Por. R. Schnackenburg, *Die Johannesbriefe*, Freiburg-Basel-Wien 1984, s. 173-176; R. Schnackenburg, *Nauka moralna Nowego Testamentu*, Warszawa 1983, s. 302-310; H.-D. Wendland, *Etica del Nuovo Testamento*, Brescia 1975, s. 185-187; R. Schnackenburg, *L'esistenza cristiana secondo il Nuovo Testamento*, Modena 1971, s. 42-46; J.M. Casabo Suque, *La teologia moral en San Juan*, s. 126-130; H. Langkammer, *Problemy literackie i teologiczne Ewangelii Janowej*, „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” t. 29, 1982, z. 2, s. 80-82.

⁴⁹ Por. F.-X. Durrwell, *Cristo nostra Pasqua*, San Paolo 2003, s. 157-160; G.A.F. Knight, *Law and Grace. Must a Christian Keep the Law of Moses?*, London 1962, s. 62-66; J. Migneault, *La sotériologie de François-Xavier Durrwell. Exposé et réflexions critiques*, Roma 1997, s. 196-201, 428-434; P. Rémy, *Foi chrétienne et morale*, s. 99-102; N. Lazure, *Les valeurs morales de la théologie johannique (Évangile et Épîtres)*, Paris 1965, s. 146-154.

transcendentnego, z którego czerpie nieodzowną pomoc dla panowania nad namiętnościami i dla praktykowania najtrudniejszych cnót, jak przebaczenie i miłość bliźniego, którego stał się bratem⁵⁰.

Taki miłosierny Jezus jest odpowiedzią wierzących na egoizm, niesprawiedliwość, nietolerancję czy negację wobec godności człowieka. Jeśli zatem człowiek wierzy w Jezusa z Nazaretu zmarłego dla nas i w to, że w Jego śmierci jawi się nowe życie, wówczas dostrzega, iż naszym powołaniem jest dawanie życia dla bliźnich (por. J 15,12-17). Nie ma miłości do Jezusa bez miłości do bliźnich. Jezus, który żąda miłości dla siebie, żąda także miłości dla bliźniego. Miarą tej miłości jest miłość Jezusa do uczniów⁵¹.

Moralność chrześcijańska nie realizuje abstrakcyjnego wzoru czy jakiegoś dziwnego modelu życia; polega nie na podporządkowaniu się bezosobowemu prawu, lecz na miłości do osoby. Miłość ta zaś przejawia się w myślach, uczuciach i działaniu. I tu ujawnia się najgłębszy sens twórczej egzystencji człowieka: chodzi o solidarne zaangażowanie ludzi dobrej woli w nową ewangelizację na rzecz „cywilizacji życia”, broniącej jego świętości i nienaruszalności na każdym etapie istnienia – od poczęcia do naturalnej śmierci⁵². Życie bowiem odnajduje swoje centrum, swój sens i swoją pełnię, kiedy jest dawane w miłości i z miłością.

8. Dziękczynienie i uwielbienie

Można powiedzieć, iż właściwą, czuwającą i otwartą postawą chrześcijańską winno być dziękczynienie i uwielbienie Pana. Ostatecznie każdy człowiek wiary jest wezwany i powołany do dawania życia bliźnim, choć nie zawsze przybiera to formy pełnego radykalizmu miłości. Chodzi o głoszenie Ewangelii, by „nie zniweczyć Chrystusowego krzyża” (1 Kor 1,17; por. 2,1-5)⁵³. Jej treścią jest „krzyż Chrystusa” – czyli nauka o zbawieniu ludzi przez poniżenie, posłuszeństwo i śmierć Chrystusa na krzyżu z miłości do ludzi. To wezwanie ma swoje źródło w Chrystusie, dlatego też „Kościół każdego dnia wpatruje się z niesłabnącą mi-

⁵⁰ Jan Paweł II, *Solidarny zapal misyjny dla budowania „nowej cywilizacji”. Orędzie na Światowy Dzień Misyjny*, 14.06.1979, w: tenże, *Nauczanie papieskie*, II-1, 1979, red. F. Kniotek, Poznań 1990, s. 727-728.

⁵¹ Por. KKK 40; Benedykt XVI, *Deus caritas est*, Città del Vaticano 2005, nr 13; R. Tremblay, *Radicali e fondati nel Figlio. Contributi per una morale di tipo filiale*, s. 40-43; G. Marchesi, *La cristologia trinitaria di Hans Urs von Balthasar. Gesù Cristo pienezza della rivelazione e della salvezza*, Brescia 1997, s. 526-535; R. Tremblay, *Voi, luce del mondo... La vita morale dei Cristiani: Dio fra gli uomini*, s. 65-78.

⁵² Por. Jan Paweł II, *Evangelium vitae*, nr 100.

⁵³ Por. Jan Paweł II, *Veritatis splendor*, Città del Vaticano 1993, nr 85.

łością w Chrystusa, w pełni świadom, że tylko w Nim znaleźć może prawdziwe i ostateczne rozwiązanie problemu moralnego⁵⁴.

Droga głoszenia Ewangelii, w całej swej autentyczności, jest jednak możliwa tylko w Chrystusie, który dał przykład i moce Ducha Świętego na drogi ziemskiego pielgrzymowania⁵⁵. To On oddał życie swoje za owce, aby miały je w obfitości (por. J 10,10). Warto jeszcze raz podkreślić, że Jezus, dobry pasterz, przyszedł po to, aby ludzie mieli życie duchowe, nadprzyrodzone w doczesności, a po śmierci to samo życie w stopniu doskonalszym. On stanowi nierozłączną jedność ze swoimi owcami, nie opuszczając ich nigdy, jako dobry pasterz. Zatem jest wezwanie do głoszenia Ewangelii jest wezwaniem nie ku niszczeniu życia, ale ku budowaniu szacunku dla niego, ku miłości i jego rozwojowi, w wielkiej perspektywie nadziei⁵⁶.

Chrystus, zmarły i zmartwychwstały zarazem, centrum Kosmosu oraz historii, jest faktycznym życiem i nadzieją ludzi i świata (por. Ap 1,8; 21,6; 22,13)⁵⁷. Oto staje Bóg jako praprzyczyna i cel ostateczny wszechrzeczy (por. Iz 41,4; 44,6). Człowiek jednak musi okazać, że darmo ofiarowaną łaskę przyjmuje i dzięki niej walczy i zwycięża (por. J 7,37). Jest to swoista solidarność z Chrystusem (por. Rz 8,17; Ga 3,29; 4,7)⁵⁸. Nie można Go już na zawsze oddzielić od siebie. Chrystus winien być opcją fundamentalną dzieła nowej ewangelizacji.

Jezus Chrystus stanowi centrum wszelkich dzieł Kościoła – ludu Bożego Nowego Przymierza i każdego chrześcijanina. Chrześcijanie zaś winni być

⁵⁴ Tamże.

⁵⁵ „Radykalizm decyzji o pójściu za Chrystusem wspaniale wyrażają Jego własne słowa: »kto chce zachować swoje życie, straci je; a kto straci swe życie z powodu Mnie i Ewangelii, zachowa je« (Mk 8,35)” (Jan Paweł II, *Veritatis splendor*, nr 66).

⁵⁶ „W tym miejscu nasze rozważanie staje się uwielbieniem i dziękczynieniem, a zarazem skłaniania nas do naśladowania Jezusa i pójścia za Nim (por. 1 P 2,21). Także i my jesteśmy powołani, aby oddać życie za braci, urzeczywistniając w ten sposób prawdziwy sens i przeznaczenie naszej egzystencji. Jesteśmy do tego zdolni, bo Ty, o Panie, dałeś nam przykład i przekazałeś nam moc Twego Ducha. Zdołamy to uczynić, jeżeli każdego dnia, z Tobą i tak jak Ty, będziemy posłusznie spełniać wolę Ojca. Dozwól zatem, byśmy umieli z sercem uległym i ofiarnym słuchać każdego słowa, które wychodzi z ust Bożych: w ten sposób nauczymy się nie tylko »nie zabijać« ludzkiego życia, ale będziemy też umieli je czcić, miłować i umacniać” (Jan Paweł II, *Evangelium vitae*, nr 51).

⁵⁷ Por. R. Tremblay, *Radicati e fondati nel Figlio. Contributi per una morale di tipo filiale*, 28-43; H.U. von Balthasar, *Solo l'amore è credibile*, Roma 1982, s. 91-94; P. Prigent, *L'Apocalisse di s. Giovanni*, Roma 1985, s. 665-669; L. Krinetzki, *L'Alleanza de Dieu avec les hommes*, Paris 1970, s. 128-133; R. Tremblay, *L'innalzamento del Figlio, fulcro della vita morale*, s. 30-35.

⁵⁸ Por. F.-X. Durrwell, „*Siete stati chiamati*”, w: *Chiamati alla libertà. Saggi di teologia morale in onore di Bernard Haring*, ed. H. Boelaars, R. Tremblay, Roma 1980, s. 7-22; A. Vanhoye, *Lettera ai Galati*, Milano 2000, s. 107-112; G. Greshake, *Il Dio unitrino. Teologia trinitaria*, Brescia 2000, s. 286-289; L.F. Ladaria, *Antropologia teologica*, Roma-Casale Monferrato 1986, s. 436-440.

budowniczymi Jego dzieł oraz świadkami nadziei i życia (por. 1 Tes 1,3; Hbr 10,23)⁵⁹. Paweł widzi wskazane tutaj trzy dyspozycje chrześcijańskie, trzy cnoty teologalne (por. 1 Kor 13,13), jako aktywne w życiu Kościoła i w każdej z nich podkreśla kwalifikację odpowiadającą trudnym uwarunkowaniom. I dlatego całe życie chrześcijańskie można uważać za jedno wielkie dzieło wiary. Inicjatywa nowej ewangelizacji zmierza więc do „głoszenia Ewangelii zawsze nowej i zawsze niosącej nowość”⁶⁰. To sprawia, że w tym dziele nie można poprzestać na szukaniu nowych treści, metod i sposobów, ale trzeba ukazywać dar „nowego życia w Chrystusie” i płynące z niego konsekwencje moralne.

Jezus Chrystus pozostaje jedyną nadzieją i drogą nowej ewangelizacji. Chrześcijanin wie, że nie jest sam, że Chrystus jest zawsze razem z nim jako poręczyciel jego nadziei⁶¹. Przypomina o tym św. Paweł, pisząc, że „nowe życie” jest nam dane na tym świecie tylko w formie zaliczki jako „zadatek Ducha” (2 Kor 1,22), a w pełni będzie nam dane w stadium eschatologicznym⁶². Dar Ducha Świętego już w obecnym życiu jest podstawą i gwarancją nadziei, że w eschatologicznej przyszłości Bóg obdarzy wiernych jeszcze obfitszymi darami. Nie idzie tu jednak tylko o słowa czy nazwy, ale przede wszystkim o realizm wiary oraz życia. Jego Ciągłe trwający czas bycia Ducha w eschatologicznych dziejach ludzi i świata jest wyjątkowym wyrazem obecności po spełnieniu paschalnego dzieła miłości. Jest ono najdoskonalszym darem, ale i jednocześnie wyzwaniem ku zobowiązaniom życia i świadectwa. Co więcej, poszukiwanie Chrystusa i przyłgnięcie do Niego decyduje o stylu życia i wzrastania człowieka, o nowych sposobach egzystencji, bardziej zgodnych z ludzką godnością⁶³.

Słowa kluczowe: nadzieja, Jezus Chrystus, kultura życia, kultura śmierci, zaufanie

⁵⁹ Por. L. Melina, *Cristo e il dinamismo dell'agire. Linee di rinnovamento della teologia morale fondamentale*, Roma-Milano 2001, s. 179-199; J.-F. Collange, *De Jésus à Paul : L'éthique du Nouveau Testament*, s. 85-89; A. Gunthor, *Chiamata e risposta. Una nuova teologia morale*, vol. 1, Brescia 1983, s. 149-150; vol. 2, Brescia 1984, s. 247-248; C. Reynier, M. Trimaille, A. Vanhoye, *Lettere di Paolo*, vol. 2, Cinisello Balsamo 2000, s. 186-189.

⁶⁰ Jan Paweł II, *Veritatis splendor*, nr 106.

⁶¹ Por. Jan Paweł II, *Reconciliatio et paenitentia*, nr 20-22.

⁶² Por. Kongregacja Nauki Wiary, *Dominus Iesus*, Città del Vaticano 2000, nr 22-23.

⁶³ Por. Jan Paweł II, *Christifideles laici*, Città del Vaticano 1988, nr 34.

Summary

Jesus Christ, our Life and our Hope

Questions about man, his freedom and liberation are very important for human existence. Jesus Christ and His paschal mystery are the roots of Christian hope. Jesus is hope's bearer, however He requires our trust. Jesus Christ fulfills in Himself all the Messianic promises, especially the one of salvific newness of life in the New Covenant, also called the new humanity. The central sign of this newness is the coming of God's Kingdom. The universality of the Resurrection's gift brings us hope that all human beings might experience new life. The salvific gift refers to the renewal of the world in the renewal of all men. And yet, the voice of the culture of death — which is the negation of man, his dignity and his hope — is loudly heard in today's world. The culture of life, on the other hand, brings real hope, especially when it is marked by respect for life. The Christian attitude is one of thanking and praising the Lord in the power of the Holy Spirit. Christ is the hope of the people, of the world, and, therefore, of the new evangelization.

Keywords: *hope, Jesus Christ, life's culture, death's culture, trust*

Bibliografia

Źródła

- Sobór Watykański II, *Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym „Gaudium et spes”*, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekrety, deklaracje*, Poznań 2002.
- Jan Paweł II, *Redemptor hominis*, Città del Vaticano 1979.
- *Dives in misericordia*, Città del Vaticano 1980.
 - *Sollicitudo rei socialis*, Città del Vaticano 1987.
 - *Veritatis splendor*, Città del Vaticano 1993.
 - *Evangelium vitae*, Città del Vaticano 1995.
 - *Fides et ratio*, Città del Vaticano 1998.
 - *Reconciliatio et paenitentia*, Città del Vaticano 1984.
 - *Christifideles laici*, Città del Vaticano 1988.
 - *Pastores dabo vobis*, Città del Vaticano 1992.
 - *Vita consecrata*, Città del Vaticano 1996.
 - *Tertio millennio adveniente*, Città del Vaticano 1994.
 - *Novo millennio ineunte*, Città del Vaticano 2001.
 - *Incarnationis misterium. Bulla ogłaszająca Wielki Jubileusz Roku 2000*, Città del Vaticano 1999.
 - *Podstawowe problemy ludzkiego życia – zbawienie. Homilia podczas Mszy św. dla młodzieży w Lizbonie, 14.05.1982*, „L'Osservatore Romano”, 3:1982, nr 5.
 - *Solidarny zapał misyjny dla budowania „nowej cywilizacji”. Orędzie na Światowy Dzień Misyjny, 14.06.1979*, w: Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie, II-1. 1979*, red. F. Kniotek, Poznań 1990.

– *Nowa ewangelizacja, postęp człowieka, kultura chrześcijańska. Przemówienie wygłoszone na otwarcie obrad IV Konferencji Ogólnej Episkopatu Ameryki Łacińskiej. 12.10.1992, „L'Osservatore Romano” 12:1992, nr 12.*

Benedykt XVI, *Deus caritas est*, Città del Vaticano 2005.

Katechizm Kościoła Katolickiego, Poznań 1994.

Kongregacja Nauki Wiary, *Dominus Iesus*, Città del Vaticano 2000.

Jezus Chrystus, jedyny Zbawiciel świata, wczoraj, dziś i na wieki. Oficjalny dokument Papieskiego Komitetu Obchodów Wielkiego Jubileuszu Roku 2000, Katowice 2000.

Opracowania

Agbanou V.K., *Le discours eschatologique de Matthieu 24–25: tradition et rédaction*, Paris 1983.

Balthasar U. von H., *Solo l'amore è credibile*, Roma 1982.

– *Teodrammatica*, vol. 5: *L'ultimo atto*, Milano 1986.

Blank J., *Krisis. Untersuchungen zur johanneischen Christologie und Eschatologie*, Freiburg 1964.

Bordoni M., *La cristologia nell'orizzonte dello Spirito*, Brescia 1995.

Bosetti E., *Il Figlio e i figli di Dio. Etica filiale del Nuovo Testamento*, „Rivista di teologia morale” 36:2004.

Capone D., *L'uomo è persona in Cristo. Introduzione antropologica alla teologia morale*, Bologna 1973.

Casabo Suque J.M., *La teologia moral en San Juan*, Madrid 1970.

Chendi A., *Chwalebny krzyż, objawienie Boga, który jest Miłością*, w: *Synowie w Synu. Teologia moralna fundamentalna*, red. R. Tremblay, S. Zamboni, Warszawa 2009.

Collange J.-F., *De Jésus à Paul : L'éthique du Nouveau Testament*, Genève 1980.

Dodd Ch.H., *The Interpretation of the Fourth Gospel*, London 1953.

Durrwell F.-X., *Cristo nostra Pasqua*, San Paolo 2003.

– *Il Padre. Dio nel suo mistero*, Roma 1998.

– „Siete stati chiamati”, w: *Chiamati alla libertà. Saggi di teologia morale in onore di Bernard Haring*, ed. H. Boelaars, R. Tremblay, Roma 1980.

Feuillet A., *Le mystère et l'amour divin dans la théologie johannique*, Paris 1972.

– *Les grandes lignes de la doctrine du Quatrième Évangile*, in : *Où en sont les études bibliques. Les grands problèmes actuels de l'exégèse*, éd. J.J. Weber, J. Schmitt, Paris 1967.

Giblet J., *L'Alleanza di Dio con gli uomini*, w: *Grandi temi biblici*, ed. J. Giblet, Alba 1968.

Gnilka J., *Il Vangelo di Matteo*, vol. 2, Brescia 1991.

Gonzalez C.I., *Cristologia. Tu sei la nostra salvezza*, Casale Monferrato 1988.

Grelot P., *Problèmes de morale fondamentale. Un éclairage biblique*, Paris 1982.

Greshake G., *Il Dio unitrino. Teologia trinitaria*, Brescia 2000.

Gunthor A., *Chiamata e risposta. Una nuova teologia morale*, vol. 1, Brescia 1983, vol. 2, Brescia 1984.

Helewa G., *Il mistero dell'alleanza divina. Teologia e spiritualità biblica*, Roma 1970.

Jerumanis A.-M., *Synowskie postępowanie moralne*, w: *Synowie w Synu. Teologia moralna fundamentalna*, red. R. Tremblay, S. Zamboni, Warszawa 2009.

Knight G.A.F., *Law and Grace. Must a Christian Keep the Law of Moses?*, London 1962.

Krinetzki L., *L'Alliance de Dieu avec les hommes*, Paris 1970.

Kudasiewicz J., *Rola charyzmatów w Kościele pierwotnym w świetle listów św. Pawła*, w: *Materiały pomocnicze do wykładów z biblistyki*, t. 4, Lublin 1979.

Ladaria L.F., *Antropologia teologica*, Roma–Casale Monferrato 1986.

- Laffitte J., *Reazione*, w: *L'antropologia della teologia morale secondo l'enciclica „Veritatis splendor”*. Atti del Simposio promosso dalla Congregazione per la dottrina della fede (Roma, settembre 2003), ed. R. Tremblay, L.F. Ladaria, A. Rodriguez Luno, Città del Vaticano 2006.
- Langkammer H., *Etyka Nowego Testamentu*, Wrocław 1985.
- H., *Problemy literackie i teologiczne Ewangelii Janowej*, „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne”, t. 29, 1982, z. 2.
- Lazure N., *Les valeurs morales de la théologie johannique (Évangile et Épîtres)*, Paris 1965.
- Legasse S., *L'Épître de Paul aux Galates*, Paris 2000.
- Lyonnet S., *Il Nuovo Testamento alla luce dell'Antico*, Brescia 1972.
- *La carità: pienezza della legge secondo San Paolo*, Roma 1971.
- Maceri F., *Parlare di libertà con i non credenti a partire dal Figlio, che è libero e libera*, „Theologica and Historica” 11:2002.
- Marchesi G., *La cristologia trinitaria di Hans Urs von Balthasar. Gesù Cristo pienezza della rivelazione e della salvezza*, Brescia 1997.
- Melina L., *Cristo e il dinamismo dell'agire. Linee di rinnovamento della teologia morale fondamentale*, Roma–Milano 2001.
- Mimeault J., *La sotériologie de François-Xavier Durrwell. Exposé et réflexions critiques*, Roma 1997.
- Mollat D., *Chwała*, w: *Słownik Teologii Biblijnej*, red. X. Léon-Doufur, Poznań 1994.
- Nagórny J., *Miejsce Prawa w Nowym Przymierzu w paranezie św. Pawła*, „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 30:1983, z. 3.
- Penna R., *L'apostolo Paolo. Studi di esegesi e teologia*, Cinisello Balsamo 1991.
- Prigent P., *L'Apocalisse di s. Giovanni*, Roma 1985.
- Rad von G., *Teologia Starego Testamentu*, Warszawa 1986.
- Rémy F., *Foi chrétienne et morale*, Paris 1973.
- Reynier C., Trimaille M., Vanhoye A., *Lettere di Paolo*, vol. 2, Cinisello Balsamo 2000.
- Romaniuk K., „Ja jestem zmartwychwstaniem” (J 11,25), „Concilium” 6(1970), z. 2.
- Sabugal S., *La embajada mesianica del Bautista (Mt 11,2-6 = Lc 7,18-23)*, „Augustinianum”, 13(1973), 14(1974).
- Schekle K.H., *Eschatologie des Paulus*, w: *Mysterium Salutis*, Vol. 5, Zurich 1976.
- Schnackenburg R., *Das Johannesevangelium*, Vol. 1, Freiburg 1965.
- *Die Johannesbriefe*, Freiburg-Basel-Wien 1984.
- *Il Vangelo di Giovanni*, vol. 1, Brescia 1973.
- *L'esistenza cristiana secondo il Nuovo Testamento*, Modena 1971.
- *Nauka moralna Nowego Testamentu*, Warszawa 1983.
- Segalla G., *L'esperienza cristiana in Giovanni*, „Studia Patavina” 18:1971.
- Thussing W., *Per Christum in Deum. Studien zum Verhältnis von Christozentrik und Theozentrik in den paulinischen Hauptbriefen*, Münster 1965.
- Tremblay R., *La primauté immédiate de Jésus le Christ sur l'être de l'homme appelé à agir moralement dans le monde*, „Studia Moralia” 22(1985).
- *L'innalzamento del Figlio, fulcro della vita morale*, Roma 2001.
- „Ma io vi dico...”. *L'agire eccellente, specifico della morale cristiana*, Bologna 2005.
- *Radicati e fondati nel Figlio. Contributi per una morale di tipo filiale*, Roma 1997.
- *Voi, luce del mondo... La vita morale dei Cristiani: Dio fra gli uomini*, Bologna 2003.
- Wendland H.-D., *Etica del Nuovo Testamento*, Brescia 1975.
- Vanhoye A., *Lettera ai Galati*, Milano 2000.